

.35

**10 mei 1940
Wassenaarse
Slag**

**FOKKER DXXI
NR 223**

Start : 10 mei 1940
Neergestort : 10 mei 1940
Vliegtuig : Fokker
Type : DXXI
Registratie : nr. 223
Luchtvaartafdeling : 1^e Jachtvliefafdeling (JaVA)
Code :
Basis : De Kooy
Neergestort : In de duinen bij Wassenaarse Slag
Oorzaak : Aanval door Heinkels

Bemanning : Wachtmeester vlieger Jacob van Zuijlen

Doel : Verdedigen Nederlands luchtruim en vliegvelden tegen Duitse inval.

Wachtmeester–vlieger Jacob van Zuylen werd geboren op 4 januari 1912 in Kampen. Zijn roepnaam was Jaap, zijn bijnaam Jacky. Hij kon goed leren en was een liefhebber van sporten, vooral ook de wandelsport.

Hij kwam in 1932 op voor zijn nummer bij de Huzaren (1ste halfregiment van het 1ste regiment Huzaren) en later als Beroepswachtmeester onder meer bij het 1ste en 2^e Regiment Huzaren (Eskadron Pantserwagens). In 1938 werd hij 'maandvlieger'. Dat wil zeggen dat hij een bepaald aantal uren per maand moest vliegen. Dit verklaart zijn voor de luchtmacht afdeling ongebruikelijke rang van wachtmeester. Hij bleef namelijk ook Huzaar. Hij werd opgeleid op Soesterberg en woonde te Soest. Hij diende bij 1-II-1 Luva regiment JaVA en werd vlieger op de Fokker DXXI die in 1938 beschikbaar was en de FK51.

Begin april 1940 werd de 1^e JaVA onder commando van Reserve Kapitein H.M. Schmidt Crans overgeplaatst naar De Kooy. Deze afdeling had op de motorkap drie witte muizen met als aanduiding 'Hup Witte Muizen' en daaraan toegevoegd 'Schoenen met punten', als aansporing en om de teamgeest te versterken. Er waren elf vliegtuigen, onderverdeeld in drie patrouilles. Van Zuijlen vloog met de DXXI 223 en steeg op 10 mei 1940 met de andere DXXI vliegers op van vliegveld De Kooy. Om 03.59 uur waren alle vliegtuigen in de lucht. Van wat er dan volgt zijn verschillende verhalen maar duidelijk is dat Van Zuijlen een signaal van zijn patrouillecommandant om terug te keren niet heeft opgemerkt (hij had geen radio aan boord, door de verdraaide Hollandse zuinigheid waarmee de luchtmacht was opgebouwd). Van Zuijlen bleef doorvliegen achter de Duitsers aan tot aan Wassenaar. Wat er precies is gebeurd, zal waarschijnlijk nooit opgehelderd worden.

Hij bleef tot verbazing van de vijand gewoon doornvliegen maar was toen waarschijnlijk al gesneuveld. Het vliegtuig koerste bij Valkenburg tussen de Duitse formaties door. Het toestel vloog over het vliegveld, raakte boven Rijksdorp uit balans en stortte uiteindelijk langs het fietspad ten noorden van Wassenaarse Slag neer.

Lena Van Zuijlen

Het was de mooiste dag van haar leven: 24 april 1940. Bruidje Lena Lammers stond trots naast haar Jaap in zijn prachtige huzaren uniform. 17 dagen later was haar huwelijk 'door de dood ontbonden'. Wachtmeester/vlieger Jacob van Zuijlen sneuvelde toen hij op 10 mei met zijn Fokker DXXI nr. 223 het gevecht met de vijand aanging. Lena bleef hem haar leven lang trouw. Een kind was haar niet gegeven. Ze overleed op 15 februari 2007 in Zwolle op 88-jarige leeftijd.

Vorig jaar kreeg CRASH een e-mail van mevrouw Janny Joosten met de vraag of het museum geïnteresseerd zou zijn in persoonlijke eigendommen van een Nederlandse vlieger die in de meidagen gesneuveld was. Daarop werd natuurlijk met groot enthousiasme bevestigend geantwoord door CRASH. Enige tijd later kwamen familieleden uit Rijsenhout twee plunjekisten brengen met verschillende voorwerpen daar in en veel studiemateriaal van Jaap van Zuijlen. Geen onbekende naam in de literatuur over de luchtoorlog mei 1940 en ook geen onbekend verhaal van de vlieger die in de Wassenaarse duinen crashte. Dus werd de belangstelling steeds groter, maar het verhaal kreeg een vervolg. Mevrouw Joosten is een nicht van de vrouw van Jaap van Zuijlen. Het was haar bekend dat zich aan de zijde van de familie van Jaap van Zuijlen ook nog een deel van de collectie zou moeten bevinden. Mevrouw Joosten heeft er bij deze familie voor gepleit om deze collectie te schenken aan CRASH. Toen men vervolgens in die tak van de familie tot de slotsom kwam dat deze nalatenschap het best op de plaats zou zijn in een museum, werden er wat telefoontjes gepleegd om de overdracht te laten plaatsvinden. Dat gebeurde een week voor de opening van de tentoonstelling over de meidagen 1940 op 24 april 2010, nota bene op de trouwdag van Jaap en Lena. Het materiaal bleek dermate belangrijk, dat besloten werd de presentatie over Van Zuijlen in de tentoonstelling Vliegels, Voedsel en Vrijheid daarmee uit te breiden en te vervolmaken.

Dank van Wilhelmina

Uit de documenten blijkt dat de jonge weduwe Van Zuijlen-Lammers zich enorm heeft ingespannen om het juiste eerbetoon te krijgen voor haar man. Een heel bijzonder document uit de collectie is een originele bedankbrief van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina van 29 maart 1946 aan de weduwe Van Zuijlen-Lammers:

'Waar ik thans in de gelegenheid ben, is het Mij een behoefte, U alsnog Mijn deelneming te betuigen bij het verlies van uw dierbaren echtgenoot Jacob, die in de strijd voor het behoud van het Vaderland op 10 mei 1940 te Wassenaar het leven liet. Na een wrede en bittere dwingelandij van bijna vijf jaren, bracht het offer van zijn leven ons de vrijheid. Zijn nagedachtenis zal dan ook bij Mij in dankbare herinnering voortleven.

Wilhelmina.

De Adj. O.O.-vlieger W. Hateboer schreef op 19 augustus 1949:

'In de morgen van 10 mei 1940 zijn in opdracht van de Cdt. 1^e J.A.V.A Kapt. H.M. Schmidt bij 'algemeen alarm' de vliegers van de 1ste J.A.V.A. gestart. Hierbij was ook aanwezig de wachtmeester-vlieger J. van Zuijlen. Nabij Noordwijk heb ik toen een luchtgevecht gehad met een viermotorig vijandelijk vliegtuig. Bij IJmuiden had ik evenwel reeds opgemerkt dat nog een D 21 mij op grote afstand volgde. Deze kon mij echter niet inhalen, omdat ik zelf vol motor vloog.

Na het afschieten van het viermotorige vliegtuig had ik geen munitie meer en ben toen laag langs het strand teruggevlogen om te trachten Schiphol te bereiken, wat mij gelukte. Boven het vliegveld Valkenburg wemelde het echter van vliegtuigen, wat denkkelijk vijandelijke zijn geweest. De wachtmeester Van Zuijlen kennende als een jong en zeer enthousiast vlieger, vermoed ik dat hij zich, ondanks de grote overmacht, tussen de vijandelijke vliegtuigen heeft begeven om te trachten er een van neer te schieten. Dit is hem echter noodlottig geworden. Wachtmeester van Zuijlen is met zijn vliegtuig gevonden in de duinen van Wassenaarse Slag.'

(Diezelfde Hateboer verstreekte Jaap van Zuijlen op 26 april een prachtig versierde verlofbrief in verband met zijn huwelijk op 24 april 1940 namens de 'Witte Muizen'.)

In de collectie documenten bevindt zich verder een zeer bijzondere brief van 30 mei 1948 die is geschreven door de man die het lichaam van Van Zuijlen met zijn Fokker DXXI in de duinen vond. Hij beschrijft daarin hoe hij daarna pogingen heeft gedaan om de familie Van Zuijlen te vinden. In 1948 komt hij dan eindelijk met hen in contact. De heer P. van Itersen uit Oegstgeest schrijft in op 30 mei 1948 aan Lena van Zuijlen:

'Uw schrijven van 29.3 aan mijn vriend v.d.Oever werd mij gisteren ter hand gesteld, en hij verzocht mij U te antwoorden op Uw schrijven: De week voor Pinksteren vertelde v.d. Oever mij dat hij naar Kampen ging naar zijn ouders. Ik vroeg hem toen of hij daar misschien een familie Van Zuijlen kende waarop hij bevestigend antwoordde. Ik vertelde hem het hele geval wat ik beleefd heb met Uw man en verzocht hem even aan te gaan bij genoemde familie, met gevolg nu uw schrijven. Nu Mevr, het is zoo zoals ik het U schrijven zal gegaan. Op een dag in Mei 1940 eenige dagen na de kapitulatie wandelde ik met een vriend van mij in de duinen tusschen Katwijk en Scheveningen, toen kwam er een oude heer op ons af en deelde ons mede dat er een vliegtuig in een groot dal op (afgezet) gebied geheel in de eenzaamheid op grote afstand van de bewoonde wereld lag en hij dorst er niet heen te gaan. We gingen er dan dadelijk op af mijn vriend en ikzelf en vonden het wrak wat daar reeds eenige dagen gelegen moet hebben. Het was een Fokker jager(z.g. snel model); geheel vernield, en daarnaast de romp lag het ontzielde lichaam van de Vliegenier: wij zochten de omtrek af of er misschien nog een slachtoffer was, maar het bleek een eenpersoonsjager te zijn.

Mijn vriend begaf zich op weg naar een Deutsche post op ongeveer een half uur afstand en keerde terug met een Deutsche soldaat met schop. We onderzochten de papieren van genoemde vliegenier welke zwaar gewond was en konden toen vaststellen dat het een Hollandsche vlieger was, n.l. Jacob van Zuijlen, geb. te Kampen, zooals gezegd Uw man dus was zwaargewond, n.l. had verscheidene schoten in zijn hoofd en is op slag gedood in zijn vliegtuig en is daarop neergestort in de stille duinen.

We hebben hem ter plaatste begraven en op zijn graf een kruis geplaatst met zijn naam er op geschreven mede de propeller van het vliegtuig, toen dit klaar was maakte de Deutsche soldaat halt en front en stond in de houding gedurende eenige ogenblikken en mijn vriend en mijn persoon stonden met ontbloot hoofd stil met hem; het was zo'n ontroerend geheel in de stilte met zijn drieën zoo iets mede te maken: daarbij denkend dat wij zelf ook kinderen hadden en zoo doende dachten aan zijn ouders, dit moment vergeten wij nooit meer.

We zijn er nog verscheidene malen heen geweest ook mijn vrouw en kinderen en brachten er bloemen, toen op een keer trof ik aan een jachttopziener die wist helemaal van het geval niets af en ik deelde het hem mede en ik bracht hem er heen. Hij zou er verder werk van maken en in Augustus is dan Uw man opgegraven en rust hij nu op het Helden Kerkhof te Wassenaar waar ik nog steeds wel eens heen trek. De propeller staat nog steeds op zijn graf. Verder heb ik toen na de vondst van Uw man geschreven naar Kampen maar schijnt deze brief niet ter bestemde plaats te zijn aangekomen. De Duitse soldaat heeft zorg gedragen voor hetgeen op uw man was gevonden waaronder ook nog een Hollandsch Paspoort.'

De schrijver eindigt de brief met een uitnodiging aan Lena om bij hem op bezoek te komen.

Die informatie die de Duitse soldaat meenam, is blijkbaar wel op de juiste plaats terecht gekomen want tussen de documenten bevindt zich ook een brief van 28 mei 1940 waarmee de Ortskommandant mevrouw Van Zuijlen toestemming geeft om het graf van haar man te bezoeken. Uit een brief van de burgemeester van Wassenaar blijkt dat mevrouw Van Zuijlen bang was dat het graf van haar man (of de begraafplaats) na de oorlog weggehaald zou worden. De burgemeester verzekert dat er niets gebeurt zonder overleg met haar. De begraafplaats is nog lang gebleven want ook mevrouw Joosten kan zich herinneren dat zij daar is geweest.

Mevrouw Van Zuijlen, die volgens de familieleden nooit meer over de oorlog wilde spreken, is kennelijk heel intensief bezig geweest om er voor te zorgen dat haar man het juiste eerbetoon zou krijgen. Er is een brief waarin haar wordt uitgelegd dat de Militaire Willemsorde is toegekend aan het gehele Wapen der Militaire Luchtvaart en niet aan een afdeling in het bijzonder. Ze krijgt daarbij een kopie van de oorkonde toegestuurd (in 1949) omdat originele exemplaren niet meer voorhanden zijn. Ook krijgt Jacob van Zuijlen postuum het Oorlogsherinneringskruis met gesp voor krijgshandelingen in de meidagen 1940. Er zijn ook brieven uit 1948 en 1949 die nu, ruim 60 jaar later een groot gevoel van verontwaardiging opwekken. Mevrouw Van Zuijlen streeft er naar om haar man postuum een koninklijke onderscheiding te bezorgen. Kennelijk is er voor het Ministerie van Oorlog niet voldoende bewijs van zijn inzet om daarvoor in aanmerking te komen. Op 10 mei 1940 in een Fokker DXXI stappen en het gevecht met de vijand aangaan en vervolgens sneuvelen is blijkbaar niet voldoende.

Er schijnt sprake te zijn geweest van een aannemer die ooggetuige was van het luchtgevecht maar mevrouw Van Zuijlen geeft over deze persoon te summiere informatie. Ze moet vertellen of hij een snor of een bril draagt, wat voor soort werk deze aannemer aanneemt en of de lokale of de interlokale tram daar langs de weg stopt. Er is waarschijnlijk wel een rationele verklaring voor waarom men deze informatie wilde hebben, maar het komt nu zo ongelofelijk bureaucratisch en kil over ten opzichte van iemand die haar man heeft verloren, een man die zijn leven heeft gegeven voor het Vaderland.

Jacob van Zuijlen is later herbegraven op de erebegraafplaats De Grebbeberg. De vliegtuigpropeller die het graf van piloot van Zuijlen, (oorlogsbegraafplaats Het Lange Duin te Wassenaar), sierde werd op 19 januari 1982 verwijderd en vervolgens getransporteerd naar het Militaire Luchtvaartmuseum te Soesterberg. In het CRASH Museum wordt zijn nagedachtenis in ere gehouden in de tentoonstelling. De stichting is de families Joosten en Van Zuijlen die de documenten en attributen hebben geschonken zeer erkentelijk.
